

Kohtuasi C-626/19 PPU**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

22. august 2019

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Rechtbank Amsterdam (Amsterdami esimese astme kohus, Madalmaad)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

22. august 2019

Taotleja:

Openbaar Ministerie

Süüdistatav:

YC

Põhikohtuasja ese

Prokuröri taotlus hinnata Euroopa vahistamismäärust

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Käesolev ELTL artikli 267 alusel esitatud eelotsusetaotlus puudutab esiteks küsimust, millistel tingimustel tuleb prokuröri pidada vahistamismääruse teinud õigusasutuseks raamotsuse 2002/584 artikli 6 lõike 1 tähenduses, ning teiseks nõuet, et Euroopa vahistamismääruse tegemise otsust peab olema võimalik kohtus vaidlustada.

Eelotsuse küsimused

I. Kas prokuröri, kes osaleb vahistamismääruse teinud liikmesriigis õigusemõistmises, tegutseb Euroopa vahistamismääruse tegemisega vahetult seotud ülesannete täitmisel sõltumatult ja on teinud Euroopa

vahistamismääruse, tuleb pidada vahistamismääruse teinud õigusasutuseks raamotsuse 2002/584 artikli 6 lõike 1 tähenduses, kui vahistamismääruse teinud liikmesriigi kohtunik on vahistamismääruse tegemise tingimusi ja eelkõige nende proportsionaalsust kontrollinud enne seda, kui kõnealune prokurör on vastu võtnud tegeliku otsuse Euroopa vahistamismääruse tegemise kohta?

II. Kui esimesele küsimusele vastatakse eitavalt: Kas Euroopa Kohtu 27. mai 2019. aasta otsuse (EU:C:2019:456) punktis 75 ette nähtud tingimus, et vahistamismääruse otsuse peale, mille on teinud prokurör, ning eelkõige sellise otsuse proportsionaalsuse kontrollimiseks peab saama esitada kohtule kaebuse, mis vastab täielikult tõhusa kohtuliku kaitse nõuetele, on täidetud, kui tagaotsitav saab pärast oma tegelikku üleandmist kasutada menetlust, mille raames on vahistamismääruse teinud liikmesriigi kohtunikule võimalik esitada Euroopa vahistamismääruse tühistamise taotlus ja see kohtunik kontrollib muu hulgas Euroopa vahistamismääruse tegemise otsuse proportsionaalsust?

Viidatud liidu õigusnormid

Nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsuse 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (EÜT 2002, L 190, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 34) artiklid 1 ja 6

Viidatud riigisisised õigusnormid

Üleandmist reguleeriva seaduse (Overleveringswet; *Stb.* 2004, 195) artikkel 1

Asjaolude ja põhikohtuasja lühikokkuvõte

- 1 YC võeti 5. aprillil 2019 Madalmaades vahi alla Euroopa vahistamismääruse alusel, mille oli 27. märtsil 2019 teinud Procureur de la République du Tribunal de grande instance de Tours (Toursi prokuratuur, Prantsusmaa). Euroopa vahistamismäärusega taotletakse tagaotsitava üleandmist eesmärgiga anda ta Prantsusmaal kriminaalmenetluse raames kohtu alla. YC-d kahtlustatakse Prantsusmaal Toursis grupiviisilise relvastatud kallaletungi toimepanemises. Asjaomase Euroopa vahistamismääruse aluseks on riiklik vahistamismäärus, mille tegi Toursi eeluurimiskohtunik.
- 2 Madalmaade prokurör esitas 5. aprillil 2019 Euroopa vahistamismääruse hindamise taotluse. Menetlus peatati kahel korral. Vahepeal esitati Prantsuse asutusele, kes tegi vahistamismääruse, lisaküsimusi. Prantsusmaal on õigusasutusteks, kes on pädevad tegema Euroopa vahistamismäärusi raamotsuse 2002/584 artikli 6 lõike 1 tähenduses, määratud prokurörid.

- 3 Vahistamismääruse teinud Prantsuse asutusele esitatud küsimustega sooviti välja selgitada, kas kõnealuse vahistamismääruse tegemisel täitis asutus Euroopa Liidu Kohtu (edaspidi „Euroopa Kohus“) 27. mai 2019. aasta otsuses OG ja PI (Lübecki ja Zwickau prokuratuurid, C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456) kindlaks määratud nõudeid.
- 4 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul saab viidatud kohtuotsuse põhjal teha järelduse, et prokuröri tuleb pidada vahistamismääruse teinud õigusasutuseks juhul, kui ta osaleb asjaomasel liikmesriigis õigusemõistmises, tegutseb sõltumatult ja prokuröri otsust Euroopa vahistamismääruse tegemise kohta on võimalik kohtus vaidlustada.

Põhikohtuasja poolte peamised argumendid

- 5 Prokuratuur märgib käesolevas kohtuasjas taotlejana, et kriteerium, millest lähtus liikmesriigi kohtunik Euroopa vahistamismääruse tegemise otsuses, vastab kohtuotsuse OG ja PI nõuetele, millest tulenevalt on Prantsuse prokurörid õigusega määratud vahistamismäärust tegevaks asutuseks.

Eelotsusetaotluse põhjenduse lühikokkuvõte

- 6 Prantsuse asutuste edastatud teabele tuginedes märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus prokuratuuri seisukoha kohta, et Prantsuse prokuröri osaleb Prantsusmaal õigusemõistmises ja tegutseb sõltumatult; ei esine mingit ohtu, et Euroopa vahistamismääruse tegemise otsuse vastuvõtmisel saab ta otseselt või kaudselt korraldusi või juhiseid täitevvõimult, näiteks justiitsministrilt.
- 7 Seega vastab Prantsuse prokuröri vähemasti esimesele kahele eespool punktis 4 nimetatud nõudele, mis peavad olema täidetud, et teda saaks pidada „vahistamismääruse teinud õigusasutuseks“ raamotsuse 2002/584 artikli 6 lõike 1 tähenduses. Kõnealused nõuded määras Euroopa Kohus kindlaks kohtuotsuse OG ja PI punktides 73 ja 74.
- 8 Prantsuse asutustelt saadud teabe põhjal tekkisid siiski küsimused, milline tähtsus on viidatud kohtuotsuse punktis 75 sätestatud tingimusel, et vahistamismääruse otsuse peale, mille on teinud prokuröri, ning eelkõige sellise otsuse proportsionaalsuse kontrollimiseks peab olema võimalik esitada kohtule kaebust, mis vastab täielikult tõhusta kohtuliku kaitse nõuetele.
- 9 Nõue, et otsust peab olema võimalik kohtus vaidlustada, tuleneb kohtuotsuse OG ja PI punktist 75. Selles näeb Euroopa Kohus ette järgmist: „Lisaks, kui vahistamismääruse teinud liikmesriigi õigus annab Euroopa vahistamismääruse tegemise pädevuse asutusele, mis küll osaleb selle liikmesriigi õigusemõistmises, kuid ei ole ise [kohtunik või] kohus, peab vahistamismääruse tegemise otsuse peale ning eelkõige sellise otsuse proportsionaalsuse kontrollimiseks saama selles

liikmesriigis esitada kohtule kaebuse, mis vastab täielikult tõhusa kohtuliku kaitse nõuetele.“

- 10 Mõiste „vahistamismäärus“ saab viidata ainult „Euroopa vahistamismäärusele“ ning seda ei ole võimalik seostada muu vahistamismäärusega kui Euroopa vahistamismäärus, eelkõige ei saa see viidata Euroopa vahistamismääruse aluseks olevale riiklikule vahistamismäärusele.
- 11 Kohtuotsuse OG ja PI punktis 67 teeb Euroopa Kohus menetlus- ja põhiõiguste puhul vahet kaitse kahel tasandil. Esimene tasand hõlmab kaitset riikliku vahistamismääruse tegemisel, teine tasand puudutab kaitset Euroopa vahistamismääruse tegemisel.
- 12 Prokurör on mitmes üleandmist puudutavas kohtuasjas väitnud, et kohtuotsuse OG ja PI punktis 75 ette nähtud kriteerium ei ole kohtuotsuse punkti 68 arvestades kohaldatav. Selle punkti kohaselt on nimelt piisav, et otsus, mis vastab tõhusa kohtuliku kaitse nõuetele, võetakse vastu vähemalt ühel punktis 68 viidatud kaitse kahest tasandist.
- 13 Nagu tuleneb punktist 68, on mõlemale kaitsetasandile muu hulgas omane see, et otsus, mis vastab tõhusa kohtuliku kaitse nõuetele, võetakse vastu „vähemalt“ ühel viidatud kaitse kahest tasandist. See tähendab, et kui Euroopa vahistamismääruse on teinud asutus, kes osaleb õigusemõistmises, kuid ei ole kohtunik või kohus, peab riikliku vahistamismääruse olema kindlasti teinud kohtunik või kohus.
- 14 Kohtuotsuse OG ja PI punktis 69 märgib Euroopa Kohus selle kohta järgmist: „Sellest järeldub, et kui vahistamismääruse teinud liikmesriigi õigus annab Euroopa vahistamismääruse tegemise pädevuse asutusele, mis küll osaleb selle liikmesriigi õigusemõistmises, kuid ei ole kohtunik või kohus, peab selline riigisisene otsus nagu riiklik vahistamismäärus, millel rajaneb Euroopa vahistamismäärus, vastama sellistele nõuetele.“
- 15 Eespool viidatud punkti 68 alusel tuleb seega teha järeldus, et kohtuniku või kohtu otsus on nõutav vähemalt ühel kahest tasandist. Sellises olukorras, nagu on kirjeldatud punktis 69, on kaitse riigi tasandil – nimelt seoses riikliku vahistamismäärusega, millel rajaneb Euroopa vahistamismääruse tegemise otsus – vastavalt punktile 70 tagatud.
- 16 Eespool viidatud kohtuotsuse punktide 71 ja 72 tuleneb, et kaitse teise tasandi peab tagama asutus, kes võtab vastu Euroopa vahistamismääruse tegemise otsuse; „seda ka juhul, kui Euroopa vahistamismääruse aluseks on riigisisene otsus, mille on teinud kohtunik või kohus“.
- 17 Kaitse teise tasandi raames on esmalt nõutav, et vahistamismääruse teinud õigusasutuse puhul, kes võtab vastu Euroopa vahistamismääruse tegemise otsuse, „ei esine mingit ohtu, et ta saab [...] eelkõige täitevvõimult individuaalseid juhiseid“ (punktid 73 ja 74). Kui Euroopa vahistamismääruse tegemise pädevus on (täiesti sõltumatu) asutusel, mis küll osaleb õigusemõistmises, kuid ei ole ise

kohtunik ega kohus, peab Euroopa vahistamismääruse tegemise otsuse peale ning eelkõige sellise otsuse proportsionaalsuse kontrollimiseks („lisaks“, nagu on märgitud punktis 75) olema võimalik esitada kohtule kaebust, mis vastab täielikult tõhusa kohtuliku kaitse nõuetele, teisisõnu peab otsust ja selle proportsionaalsust olema võimalik hinnata kohtuniku või kohtu menetluse raames.

- 18 Eespool viidatud punkti 68 sõnastuses ei välista miski – eelkõige mitte sõna „vähemalt“ – punktis 75 nimetatud nõude kohaldatavust, kui riigi tasandil on otsuse teinud kohtunik või kohus. Punkt 68 nõuab vaid, et kohtunik või kohus teeb riikliku otsuse või Euroopa vahistamismääruse. Esimese juhu kohta on punktis 75 lisatud, et kui Euroopa vahistamismääruse tegemise otsuse on teinud muu asutus kui kohtunik või kohus, siis peab olema võimalik seda otsust kohtus vaidlustada.
- 19 Kohtuotsuse OG ja PI punktides 75 ja 68 kindlaks määratud nõuded on seega kohaldatavad paralleelselt.
- 20 See järeldus tuleneb ka kohtuotsusega OG ja PI samal kuupäeval tehtud Euroopa Kohtu 27. mai 2019. aasta otsusest PF (Leedu peaprokurör, C-509/18, EU:C:2019:457). Viidatud kohtuasjas tegi riikliku vahistamismääruse kohus (kohtuotsuse punktid 22 ja 54), Leedu peaprokurör osales Leedus õigusemõistmises (punkt 42) ja tagatud oli peaprokuröri sõltumatus täitevvõimust; sellegipoolest pidi eelotsusetaotluse esitanud kohus kontrollima, „kas Euroopa vahistamismääruse tegemist käsitlevate peaprokuröri otsuste peale on võimalik esitada kaebus, mis vastab täielikult tõhusa kohtuliku kaitse nõuetele“ (punkt 56).
- 21 Isegi olukorras, kus riikliku vahistamismääruse on teinud kohtunik või kohus, peab Euroopa vahistamismääruse tegemise otsuse peale olema võimalik esitada kaebust kohtunikule või kohtule, kui kõnealuse otsuse on teinud muu asutus kui kohtunik või kohus. Seda küsimust pidas eelotsusetaotluse esitanud kohus ühes varasemas 5. juuli 2019. aasta otsuses juba *acte éclairé*'ks. Kuna käesolevas kohtuasjas on tegemist Euroopa vahistamismääruse tegemise otsusega, mille on vastu võtnud Prantsuse prokuratuur ja seega mitte kohtunik või kohus, tuleneb mõlema 27. mai 2019. aasta kohtuotsuse sõnastusest, et mõlemad kohtuotsuse OG ja PI punktides 68 ja 75 nimetatud nõuded peavad olema täidetud.
- 22 Pärast seda, kui Euroopa Kohus oli teinud mõlemad 27. mai 2019. aasta kohtuotsused, tuvastas eelotsusetaotluse esitanud kohus mitme eri liikmesriike puudutava kohtuasja põhjal siiski, et asjaomaste liikmesriikide õigusnormid ei sisalda Euroopa vahistamismääruse tegemise otsuse kohtus vaidlustamise võimalust, mis on nõutav kohtuotsuse OG ja PI punkti 75 kohaselt. Mõnes nendest kohtuasjadest on märgitud, et kriteerium, millele tuginedes võtab liikmeriigi kohtunik vastu riikliku vahistamismääruse tegemise otsuse, täidab selle punkti nõudeid.
- 23 Nii on asi ka käesoleval juhul. Prantsuse asutuste edastatud teabest nähtub, et Euroopa vahistamismääruse tegemisel esineb kõige sagedamini olukord, kus Prantsuse kohus teeb riikliku vahistamismääruse ja seejärel esitatakse prokurörile

Euroopa vahistamismääruse tegemise taotlus, kuna juba on teda, et tagaotsitav ei viibi Prantsusmaal. Sellisel juhul on Prantsuse kohus hinnanud ka Euroopa vahistamismääruse tegemise tingimusi ja selle proportsionaalsust. Prantsuse asutuste teabest nähtub, et nii oli see ka käesolevas kohtuasjas.

- 24 Seda arvestades tekib küsimus, kas riikliku vahistamismääruse otsuse tegemise raames – ja seega enne prokuratuuri tegelikku otsust Euroopa vahistamismääruse tegemise kohta – toimuv kohtulik kontroll, mille raames kontrollitakse eelkõige võimaliku Euroopa vahistamismääruse tegemise proportsionaalsust, vastab põhimõtetele, mis kajastuvad nõudes, et prokuröri otsuse peale, millega tehakse Euroopa vahistamismäärus, peab olema võimalik esitada kohtule kaebust, mis vastab täielikult tõhusa kohtuliku kaitse nõuetele.
- 25 Sellele küsimusele vastamisel on oluline, et Euroopa vahistamismääruse tegemist käsitleva ebaproportsionaalse otsuse vastu kasutatava tõhusa kohtuliku kaitse aspektist peab proportsionaalsuse kontroll toimuma *ex nunc*. Olgugi et riikliku vahistamismääruse otsus ja Euroopa vahistamismääruse tegemise otsus võeti vastu samal päeval, võib eeldada, et riikliku vahistamismääruse otsuse tegemise – ja seega Euroopa vahistamismääruse tegemise proportsionaalsuse eelneva kontrollimise – ning Euroopa vahistamismääruse tegemise vahele jääb üldjuhul teatav aeg. Sellel ajal võivad ilmned Euroopa vahistamismääruse tegemise proportsionaalsuse seisukohast olulised uued faktid ja asjaolud. Sellisel juhul ei saa eelnev kohtulik kontroll tagada tõhusat kohtulikku kaitset Euroopa vahistamismääruse tegemist käsitleva ebaproportsionaalse otsuse vastu. Kui küsimusele tuleks vastata jaatavalt, oleks seega loogiline kehtestada tingimus, et tegelik otsus Euroopa vahistamismääruse kohta peab olema tehtud nii kiiresti kui võimalik pärast proportsionaalsuse kontrolli toimumist.
- 26 Kui eespool punktis 24 sõnastatud küsimusele tuleb vastata eitavalt, tekib järgmine küsimus. Prantsuse asutuste teabest nähtub, et Prantsuse kohtutele saab esitada Euroopa vahistamismääruse tühiseks tunnistamise nõude ja selle nõude hindamisel kontrollivad need kohtud, kas Euroopa vahistamismääruse tegemine oli vajalik ja proportsionaalne. Ilmselt saab asjaomane isik seda menetlust pärast oma tegelikku üleandmist Prantsuse kohtutes kasutada. Seega on küsimus selles, kas Euroopa vahistamismääruse tegemise otsust ja eelkõige selle proportsionaalsust puudutav menetlus, mida saab asjaomane isik pärast oma tegelikku üleandmist kasutada Prantsuse kohtutes, on kaebus kohtuotsuse OG ja PI punkti 75 tähenduses.
- 27 Sellele küsimusele vastamisel on ühelt poolt oluline, et punkt 75 ei sisalda ajalist piirangut, mille kohaselt peab kaebust olema võimalik esitada enne tegelikku üleandmist. Teiselt poolt on oluline, et punkt 75 nõuab „tõhusa kohtuliku kaitse“ võimalust eelkõige Euroopa vahistamismääruse tegemist käsitleva ebaproportsionaalse otsuse vastu ja seega eelkõige võimaliku ebaproportsionaalse üleandmise vastu. Seepärast võib asuda seisukohale, et kohtulik kaitse Euroopa vahistamismääruse tegemist käsitleva ebaproportsionaalse otsuse vastu on tõhus alles siis, kui seda pakutakse enne tegelikku üleandmist.

- 28 Euroopa Kohus ei ole eespool punktis 24 viidatud küsimust veel käsitletud. Eri liikmesriikide vahistamismäärusi tegevate asutuste hinnangul tuleb sellele küsimusele vastata jaatavalt, kuid kohtuotsuse OG ja PI sõnastus viitab eitavale vastusele. Seepärast on vaja esitada küsimus Euroopa Kohtule.
- 29 Sellele küsimusele antav vastus on lisaks oluline eelotsusetaotluse esitanud kohtu otsuse tegemisel.
- 30 Kui Euroopa vahistamismääruse tegemise, eelkõige selle proportsionaalsuse eelnev hindamine, mida korraldab riikliku vahistamismääruse teinud kohtunik, ei vasta põhimõtetele, mis kajastuvad nõudes, et prokuröri otsuse peale, millega tehakse Euroopa vahistamismäärus, peab olema võimalik esitada kohtule kaebust, mis vastab täielikult tõhusa kohtuliku kaitse nõuetele, siis ei saa hinnata Euroopa vahistamismäärust ega teha otsust üleandmistaotluse kohta.
- 31 Kui Euroopa vahistamismääruse tegemise proportsionaalsuse eelnev hindamine nendele põhimõtetele *täielikult* vastab, siis sõltub eespool punktis 26 sõnastatud küsimusele antavast vastusest, kas eelotsusetaotluse esitanud kohus saab hinnata Euroopa vahistamismääruse sisu ja teha üleandmistaotluse asjas otsust.
- 32 Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub Euroopa Kohtul lahendada käesolev eelotsusetaotlus kiirmenetluses vastavalt ELTL artikli 267 neljandale lõigule ja Euroopa Kohtu kodukorra artiklile 107.
- 33 Tagaotsitav viibib üleandmistaotluse asjas otsust oodates üleandmisvahistuses. Kõnealust otsust ei saa eelotsusetaotluse esitanud kohus teha seni, kuni Euroopa Kohus ei ole eelotsuse küsimustele vastanud. Euroopa Kohtu kiire vastus mõjutab seega otseselt ja otsustaval määral tagaotsitava vahi all viibimise kestust.